

רחל אמנו

מסירות נפש לויתור על רוחניות

ראשי פרקים	דרכי הוראה
פתיחה המדרש על תפילתה של רחל אמנו כשיצאו ישראל לגלות. הויתור של רחל עושה רושם יותר מזכויותיהם של שאר האבות והאמהות	עיון במדרש (מופיע בשכפול, בנספח). - חזרה על פרטי המדרש, מהי המעלה הגדולה של כל אחד מהאבות? (עקידה, מסירות נפש לגידול השבטים...) דיון: מה המיוחד בויתור של רחל? מדוע המעשה של רחל עשה רושם כה גדול?
ויתורים אישיים בחיי כל אחד –	פעילות: המורה מביאה רשימה של הזדמנויות לויתור (בנספח). על הת' לדרג את המקרים ע"פ הקושי הכרוך בויתור. מסקנה: א. פעמים רבות בחיים אנו נדרשים לוותר. ב. ויתור על רוחניות קשה הרבה יותר. ככל שהאדם גדול, קשה לו יותר כשמדובר בויתור על עניינים רוחניים (על המורה לכונן את הדיון לכך).
גוף השיעור גדולי ישראל הסכימו לוותר לא רק על רווח גשמי, אלא אף על עליה רוחנית למען הזולת. ויתור על עליה רוחנית- יש בו מסירות נפש.	פעילות: המורה מחלקת בכיתה כרטיסים עם סיפורים על גדולי ישראל שויתרו על רוחניות (מצורף). כל זוג קורא את הסיפורים ומשלים בשכפול מה היה הויתור בו. (לשיקול דעת אם כל ת' תעבור על כל הסיפורים, או על חלק מהם ואיך בדיוק יתנהל הסיכום במליאה- חזרה מפורטת על כל סיפור או סיכום קצר). הבנה שויתור מסוג זה הוא הויתור ברמה הגבוהה ביותר. מסקנה: עליה רוחנית חשובה לאין ערוך מכל רווח גשמי, וויתור עליה הוא מסירות נפש אמיתית!
הויתור של רחל בנתינת הסימנים היה ויתור על רוחניות - על היותה אשת יעקב.	שיחה על מהות הויתור של רחל, והבנה שהויתור לא היה על חתונה סתם אלא על הזכות להיות אמם של השבטים והחשש שתעלה בגורלו של עשיו. למרות כל אלו, הבושה העלולה להיגרם לאחותה היתה סיבה לויתור כה גדול. סיפור לדוגמה (בשכפול)

סיפור: רבי חיים שמואלביץ זצ"ל אמר בעומדו בקבר רחל: "... ואני מבקש ממך, אמא רחל, שלא תפסיקי לבכות... רק אם נלך בדרכה של רחל, נתנהג כבניה ונוותר לזולת, נוכל לבקש ממנה שלא תפסיקי לבכות בעדנו!	סיום הפנמת המסרים: חשיבות הויתור, חשיבותם של הערכים הרוחניים מול הגשמיים, מסירות הנפש הכרוכה בויתור על עליה רוחנית.

נספח

רשימת דוגמאות לויתור:

- לפניך הזדמנויות שונות בהן את נקראת לוותר. דרגי אותן על פי הקושי הכרוך בויתור (1 – לא קשה כלל, 8 – קשה ביותר)
- המבוגרים בבית נוסעים לשדה התעופה כדי לקבל את פני סבתא מחו"ל, יש מקום פנוי אחד בלבד – לך או לאחותך.
  - סבתא הביאה מחו"ל סוודר יפה לתלבושת, הוא הולם נהדר אותך ואת דודתך שבגילך.
  - בנסיעה משפחתית לקבר רחל יש מקום פנוי אחד בלבד – לך או לאחותך.
  - חברתך מעונינת מאד בתפקיד בהצגה שאת נבחרת אליו וגם היא יודעת להציג.
  - שכנה בבנין מבקשת עזרה בשמירה על ילדיה בראש השנה, ואת רוצה להתפלל בבית הכנסת במתינות.
  - תכננת ללכת לכותל המערבי בליל חג השבועות, אך אחותך נזקקת לעזרתך.
  - בדיוק כשעמדת להשתתף בהכנסת ספר תורה, או בשמחת בית השואבה, מבקשים ממך להתעכב ולעזור.
  - תכננת להצטרף לטיול קטן בחופש, או לנסיעה לחוף הים, כשמבקשים ממך להתעכב בבית ולעזור.

סיפורים על גדולי ישראל שויתרו על רוחניות:

רבי משה לייב מסאסוב לא הגיע בומן לתפילת כל נדרי. המתפללים כולם עומדים ומחכים, אך הוא איגנו. המתינו עוד ועוד, עד שהגיע כמעט בשקיעה. התברר כי בלכתו לבית הכנסת עבר בדרכו ליד בית שנשמע משם קול בכי של ילד קטן, הוא הבין כי אמו יצאה כנראה לבית הכנסת לתפילה והילד התעורר וזקוק לה. הוא נכנס, הרגיע את התינוק, נדנד אותו בעגלתו ורק כשהאם שבה – הלך להתפלל.

רבי משה לייב מסאסוב הקפיד מאד במצות מהודרות לפסח. פעם התחלף בטעות שק המצות שלו, שנאפו בתכלית הכשרות וההידור, עם שק מצות של מישהו אחר. כדי לא לפגוע באותו יהודי, שלקח בטעות את מצותיו של הרב – הוא לא אמר מילה והשתמש במצות הפשוטות.

רב אחד היה עני מרוד ולא היה לו כסף לפרנס את משפחתו. בהגיע חג הסוכות הוא השתוקק לאתרוג משלו. היו לו ירושה מאביו, תפילין שכתב הרב הקדוש רבי משה מפשעווארסק, ואשר עד סירב למוכרן בעד כל הון בעולם. הלך ומכר את התפילין המיוחדות האלו, וקנה בתמורתן אתרוג. כשראתה אשתו את האתרוג, נדהמה וזרקה אותו על הארץ באמרה: הרי כסף לאוכל אין לנו, לאתרוג יש? והרב שתק ולא ענה, ואמר על כך: "תפילין אין לי, אתרוג גם לא, אך כעס? לא ולא".

באחת השנים בראש השנה ניגש ה"חפץ חיים" זצ"ל לשליח הציבור, וזירז אותו שוב ושוב בתפילה. הערותיו גרמו שסיימו להתפלל בישיבה באותו זמן בו סיימו בשאר בתי הכנסת בעיירה והדבר עורר תמהון רב. אבל אח"כ התגלה שבהיות ורבים מבחורי הישיבה היו מסיבים לשולחנותיהם של תושבי העיירה, כיוון הח"ח את סיום התפילה לאותו זמן שגומרים תושבי המקום, כדי שלא יצטרכו להמתין לבחורים, ובכך בעצם ויתר על תפילתו שלו שלא היתה במתינות כדרכו.

אחד מתושבי ראדין חלה במחלה אנושה, והרופאים ציוו עליו שלא יתענה ביום הכיפורים. החפץ חיים חשש שמא החולה לא יתרצה לאכול, והלך לביתו באמצע התפילה ביום הכיפורים, והגיש לו עוגה בחלב, הוא חילק את העוגה לפחות מכשיעור והורה לו כיצד לאכול ובאילו הפרשי זמן. רק לאחר שהיה בטוח שהחולה אכל וציית לדבריו – בירכו ושב לבית הכנסת להשלים תפילתו.

בערב ראש השנה באו לישיבת ראדין אנשים מעיירה סמוכה וביקשו מאחד התלמידים שיבוא לעיירתם לדרוש, אך הלה לא הסכים כיוון שהיה חשוב לו להסתופף בצל רבו בימים הנוראים ולזכות לשמוע תפילותיו ולהתעלות. לכן ביקשו אותם בעלי בתים מהחפץ חיים שינסה להפציר בו. הסביר הבחור לרבו את הסיבה לסירובו לדרשה. ענה לו הח"ח במתק שפתיים: צריכים אנו לזכור שלא בשביל האדם נברא העולם, אלא שהוא צריך לעזור לזולתו. מובן שאחרי דברים אלו הסכים התלמיד לעזוב את רבו ונסע לאותה עיירה לחג.

פעם אחת התארח רבי ישראל סלנטר אצל אחד ממקורביו, וביקש שימהרו בסעודת השבת. המארחים תמהו מאד על הבקשה, מכיון שידעו שהרב נוהג להאריך, אך עשו כמצוותו. בתום הסעודה התבקשה המשרתת לבוא לרב, ורבי ישראל התנצל שמיחר. ענתה המשרתת, שלהיפך, היא נהנתה מאד כי בזכותו תוכל סוף סוף לשבת קצת בסעודת שבת עם משפחתה ולא תחזור לבית שומם שכולם ישנים בו.

בסעודת שבת אחת נטל רבי ישראל סלנטר את ידיו במעט מים, לפליאת מקורביו. כששאלוהו על כך ענה: והרי מישהו צריך לסחוב את המים מהבאר עד לכאן, אם אטול ידי בשפע מים יהיה זה על חשבוננו!

וסיפור בן זמננו:

רבי שמעיה לוריא זצ"ל (נפטר לפני כשלושים שנה) הלך פעם ברחוב שטראוס וראה אישה רצה עם ילד מכחיל העומד להחנק, הוא נטל אותו ממנה ורץ עימו לביה"ח ביקור חולים, שם חילצו גוף זר שנתקע בגרונו והצילוהו. יהודי שהיה עד לאירוע, ביקש מרבי שמעיה למכור לו את הזכות הענקית והעוה"ב תמורת סכום הגון, אך ר"ש סירב. כעבור רגעים ספורים ראה שהאמא עדיין נסערת מאד, פנה לאותו אדם ואמר, אני מוכן למכור לך זכות זו של הצלת נפשות, אני זקוק לכמה גרושים – ורץ לקנות לה כוס גוזז בקיוסק ממול, להשיב את נפשה...

רחל אמנו

מסירות נפש לזיתור על רוחניות

הלכו אבות ואמהות לפייס את הקב"ה על שהעמיד מנשה צלם בהיכל ולא נתפייס. קפצה רחל אמנו לפני הקב"ה ואמרה: רבוננו של עולם, רחמי מי מרובים, רחמיך או רחמי בשר ודם? הוי אומר רחמיך מרובים. והלא גלוי וידוע לפניך שיעקב עבדך אהבני אהבה יתירה ועוד עבד בשבילי לאבא ז' שנים וכשהשלימו אותן ז' שנים והגיע זמן נישואי לבעלי יעץ אבי להחליפני לבעלי בשביל אחותי, והוקשה עלי הדבר עד מאד כי נודעה לי העצה. וכשבאתי ליכנס לחופה הכניסו את אחותי, ולא די ששתקתי, אלא שמסרתי לה סימני... וגמלתי חסד עמה ולא קינאתי בה ולא הוצאתיה לחרפה. אף אתה, אם הכניסו בניך צרתך בביתך שתוק להם.

מיד נתגלגלו רחמי של הקב"ה. אמר: בשבילך רחל אני מחזיר את ישראל למקומן, הה"ד (ירמיהו ל"א): "כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להינחם על בניה כי איננו", וכתוב "כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך... ושבו מארץ אויב ויש תקוה לאחריתך... ושבו בנים לגבולם". (איכה רבא פתיחתא כ"ד)

*חשבי וכתבי: על מה ויתרה רחל?

עייני בסיפורים על גדולי ישראל וסכמי לעצמך:

המוותר: _____
הזיתור: _____

המוותר: _____
הזיתור: _____

המוותר: _____
הזיתור: _____

מסקנה

הגאון רבי משה אשכנזי מאווייה זצ"ל, מתלמידי הגר"א, קיבל על עצמו להיזהר ביותר במצות ציצית, ולא הלך ארבע אמות בלא ציצית. לפרנסתו - מלמד היה ילדי כפריים, ושב לביתו ברגל. פעם עשה דרכו בעגלה לביתו, ונתפס חוט הציצית ונעתק מבגדו. מיד ירד מן העגלה, כדי שלא לנסוע ארבע אמות בלי ציצית, והתחנן לעגלון שיביא לו ציצית מהעיירה הסמוכה. העגלון סירב, ולא נאות אלא לאחר שמסר לידו את כל כספו שחסך במחצית השנה האחרונה והתעתד להביא לפרנסת משפחתו. סוף דבר, לא שב העגלון, ורבי משה נותר נטוע במקומו עד שמצאו אחד העוברים ושבים והשאילו "ארבע כנפות" שיוכל לשוב לביתו לחג...

לימים חלה אחיו, גאון קדוש שהיה בקי בחכמת הנסתר. הרופאים נואשו מחייו, ומכרים שלחו להביא את רבי משה מהעיירה שבה לימד, כדי שיהיה ליד אחיו בשעת פטירתו. מיהר רבי משה לבוא, וביקש מן הנוכחים לצאת. סקרנים הציצו בעד הסדקים בקורות הביקתה העתיקה, וראו כיצד פושט רבי משה את הציצית ומניחה על מיטת החולה, וכך אמר: "רבוננו של עולם, במצוה אחת החזקתי בכל כוחי - היא מצות ציצית. הריני מוותר על כל שכרי בעולם הבא, ובלבד שתעמוד לאחי שיקום מחוליו!" ואכן, התאווש החולה, וחי עוד חמש עשרה שנים, לפליאת רופאיו.

הגה"צ רבי אריה לוי זצ"ל היה מספר סיפור זה המקובל בידו ואומר: "מכאן למדתי איזו מסירות נפש נדרשת להצלת יהודים. לא מסירות גוף וממון בלבד, אלא אף ויתור על העולם הבא!"